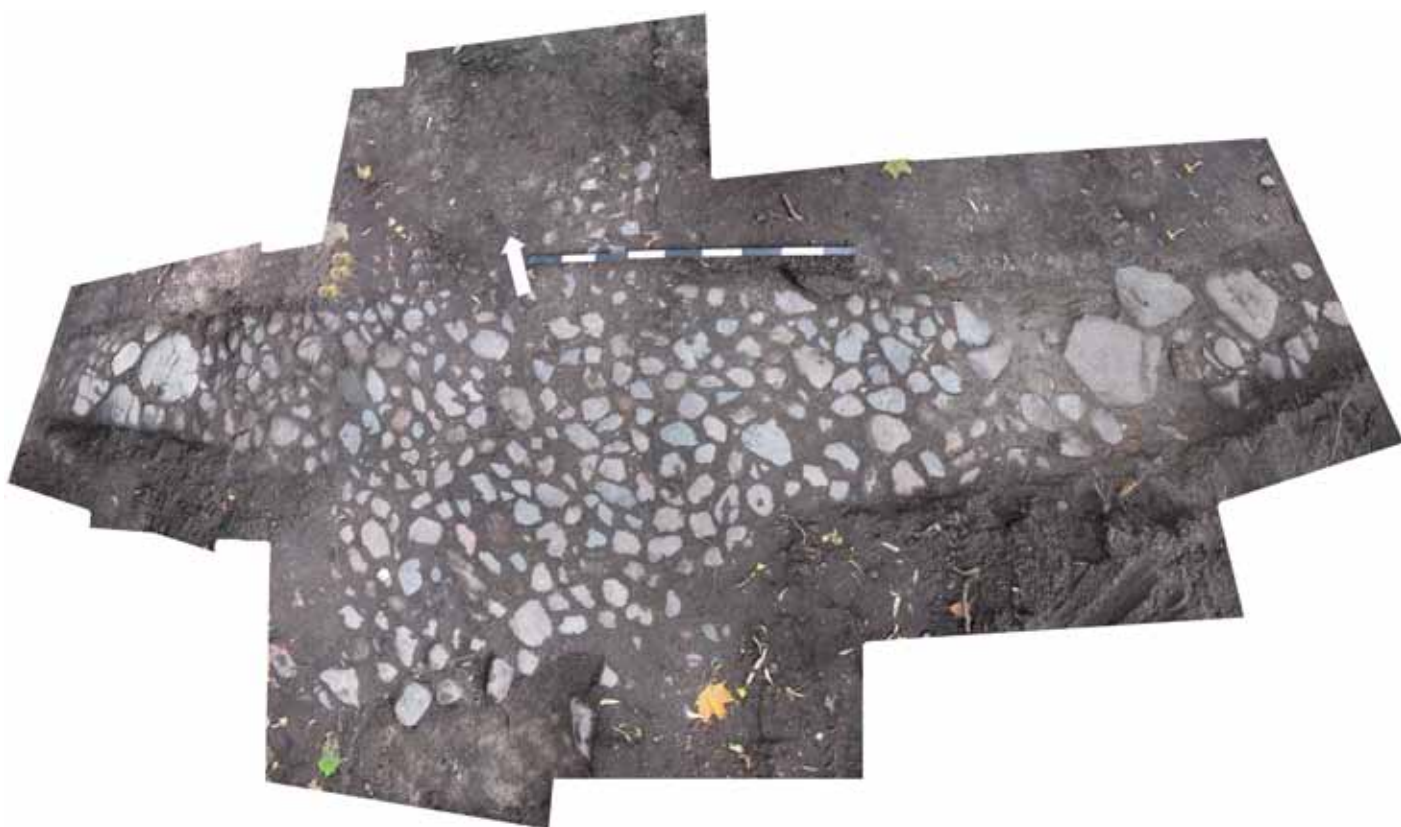

Korngatan – ett stycke 1600-tal

Arkeologisk förundersökning 2011

Valnöten I, stadsparken, Kalmar stad och kommun

Nicholas Nilsson

KALMAR LÄNS MUSEUM
Arkeologisk rapport 2012:5

Korngatan – ett stycke 1600-tal

Arkeologisk förundersökning 2011

Valnöten 1, stadsparken, Kalmar stad och kommun

Författare	Nicholas Nilsson
Copyright	Kalmar läns museum
Redaktion	Per Lekberg, Seija Nyberg
Kartor	Publicerade i enlighet med tillstånd 507-98-2848 från Lantmäteriverket
Förlag	Kalmar läns museum
ISSN	1400-352X

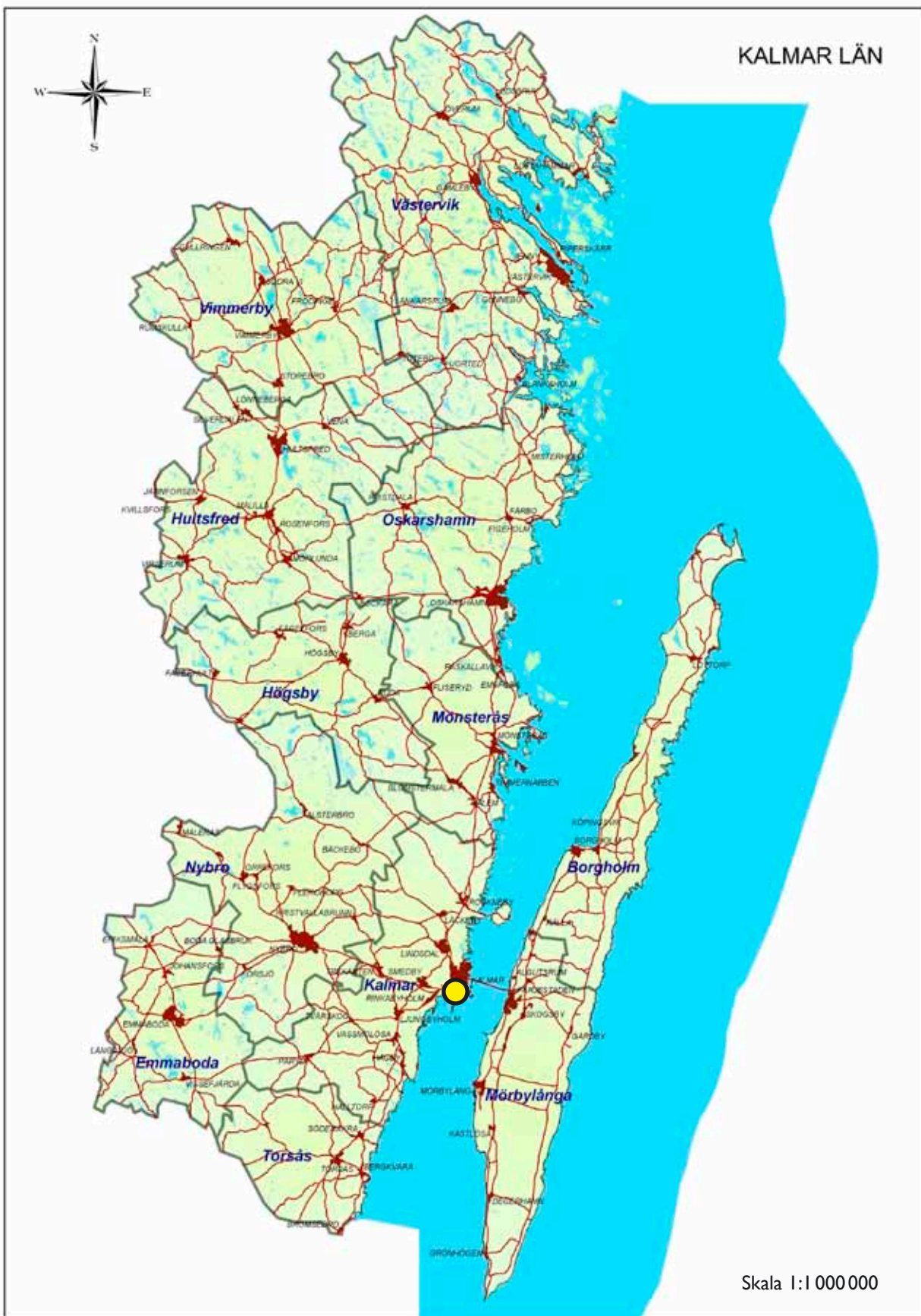
Abstract

Keywords: Medieval Road, paving

During a few days in September 2011 the Kalmar county museum performed an archaeological investigation in the Town Park of Kalmar within the vicinity of Kalmar old city. Remnants of the old road "Korngatan" were found. The road consisted of a cobblestone paving with details of roadside and a water gutter in the middle of the road.

Innehåll

Korngatan – ett stycke 1600-tal	3
Sammanfattning	7
Inledning	8
Topografi och fornlämningsmiljö	9
Genomförande	12
Resultat	15
Schaktområde 1	15
Schaktområde 2	18
Tolkning och åtgärdsförslag	21
Åtgärdsförslag.....	23
Referenser	25
Tekniska och administrativa uppgifter	26

Karta över Kalmar län med undersökningsområdet markerat.

Sammanfattning

I samband med anläggningsarbeten i Kalmar stadspark inför uppförandet av en lekställning inom en äldre lekplats gjorde Kalmar läns museum en förundersökning i form av en schaktningsövervakning. Exploatör var Kalmar kommun och undersökningen utfördes i september 2011. Inom undersökningsytan behövde det djupschaktas för att lekställningens fundament skulle kunna appliceras på rätt djup. Två ytor blev föremål för dokumentation. Vid området för djupschakten påträffades större stenar och ett omrört kulturlager med keramik av yngre svartgodstyp vilken kan dateras till medeltid. Inom det andra undersökta området framkom resterna

av en stenbroläggning tillhörande den gamla medeltida Korngatan. Av själva gatan kunde det ena körfältet dokumenteras med större kantsten mot dess sida, en välvd kullerstenslagd köryta samt en regndal som visar vägens mellersta del. Halva vägens bredd var ca 3,5-4m vilket innebär att vägen bör ha varit byggd för mötande trafik och ca 7-8m bred. Vid en undersökning 1975 strax söder om det nu undersökta området framkom en stenläggning vilken skulle kunna knytas till samma väg. De olika rekonstruktionsförslag som finns över det medeltida gatunätet har alla förlagt en väg i detta område, dock med viss variation när det gäller vägens sträckning.

Inledning

Under september månad påbörjades arbetet med att bygga en ny lekplats i Kalmar stadspark. Exploatör var Kalmar kommun och den nya lekplatsen skulle ersätta en äldre befintlig, den nya skulle också få en mer ”historisk” prägel genom att en lekställning utformad som ett slott skulle byggas. Arbetet påbörjades utan arkeologisk övervakning eftersom den nya lek-

platsen skulle ligga på en redan delvis undersökt yta och arbetena skulle inte behöva gå på djupet. Fundamenten till den nya lekställningen behövde dock grävas ned djupare än planerat, kommunen meddelade då länsstyrelsen som i sin tur kontaktade läns museet. Arbetet fick således utföras i all hast och enligt löpande räkning.

Topografi och fornlämningsmiljö

Exploateringsområdet ligger inom fornlämning 94, stadslager, inom Kalmar stadspark som ligger i Gamla stan. Stadsparken anlades i slutet av 1800-talet och är idag en prunkande park med gräsmattor, gångar, blomrabatter samt områden med planterade buskar och träd. Området är relativt flackt och endast i den östra delen anas en liten vall som går i närmast nord-sydlig riktning strax söder om restaurang Byttan och söderut i riktning mot slottet. Denna vall är resterna av den medeltida stadsmuren vilken började byggas under den tidigare delen av 1300-talet för att skydda staden. Övriga lämningar av den medeltida staden återfinns under mark (Ring & Nilsson 2008:32).

Ett par arkeologiska undersökningar har utförts i närområdet (fig 1). Ca 60 meter nordväst om lekplatsen utförde Harald Åkerlund i slutet av 1930-talet en undersökning i samband med att nuvarande restaurang Byttan skulle byggas. Omfattande lämningar av hus, gator, bryggor och skjul påträffades. Man kunde också konstatera att det fanns flera bebyggelseskikt på platsen och att hus och gårdar existerat under en längre tid men byggts om vid vissa tillfällen. Lämningarna kunde dateras från 1300-tal till 1600-tal (ibid:26).

I samband med byggandet av ett nytt konstmuseum precis norr om restaurang Byttan 2006 utförde Kalmar läns museum en arkeologisk undersökning. Vid undersökningen framkom rester av den medeltida hamnen, stadsmuren samt bebyggelselämningar. Bebyggelselämningarna var inte lika omfattande som

de som påträffades under restaurang Byttan. Inom en mindre del kunde lämningarna följas från slutet av 1200-talet och fram till stadens flytt vid mitten av 1600-talet. Ytan hade först varit en del av en strandkant med spår av bryggor, efter en tid torrlades denna och ett trähus byggdes på platsen. Detta skedde under loppet av 1300-talet. Huset var troligtvis ett mindre förrådshus och verkade inte ha varit bebott. Detta hus brann sedan ned och ett hus med stengolv och eldstad byggdes på samma plats. Delar av detta hus framkom också under den arkeologiska undersökningen på 1930-talet. Toppen på dessa lämningar låg på 2,37 m.ö.h. (Ring & Nilsson, 2008:18f).

1975 utfördes en mindre undersökning endast ca 2,5m söder om det nu aktuella området varvid en skärvstenspackning påträffades på nivån 2,45 m.ö.h. Detta var täckt av kulturlager som överlagrades av en stenläggning i sand på nivån 2,85 m. ö. h.

År 1983 gjordes en arkeologisk undersökning inför uppförandet av en friluftsscen ca 35 meter öster om lekplatsen. Här framkom en husgrund med mur av natur- och kalksten i bruk. Grunden var igenfylld med massor från historisk tid. Under massorna framkom ett golv av kalksten under vilket ett kulturlager påträffades. Huset tolkades som ett gårdshus på den s.k. Blidogårdens tomt men dateringen är osäker. Troligtvis är husgrunden från 1500-1600-talet men det finns även fynd från medeltid. Förutom husgrunden påträffades en mindre stenpackning med underliggande

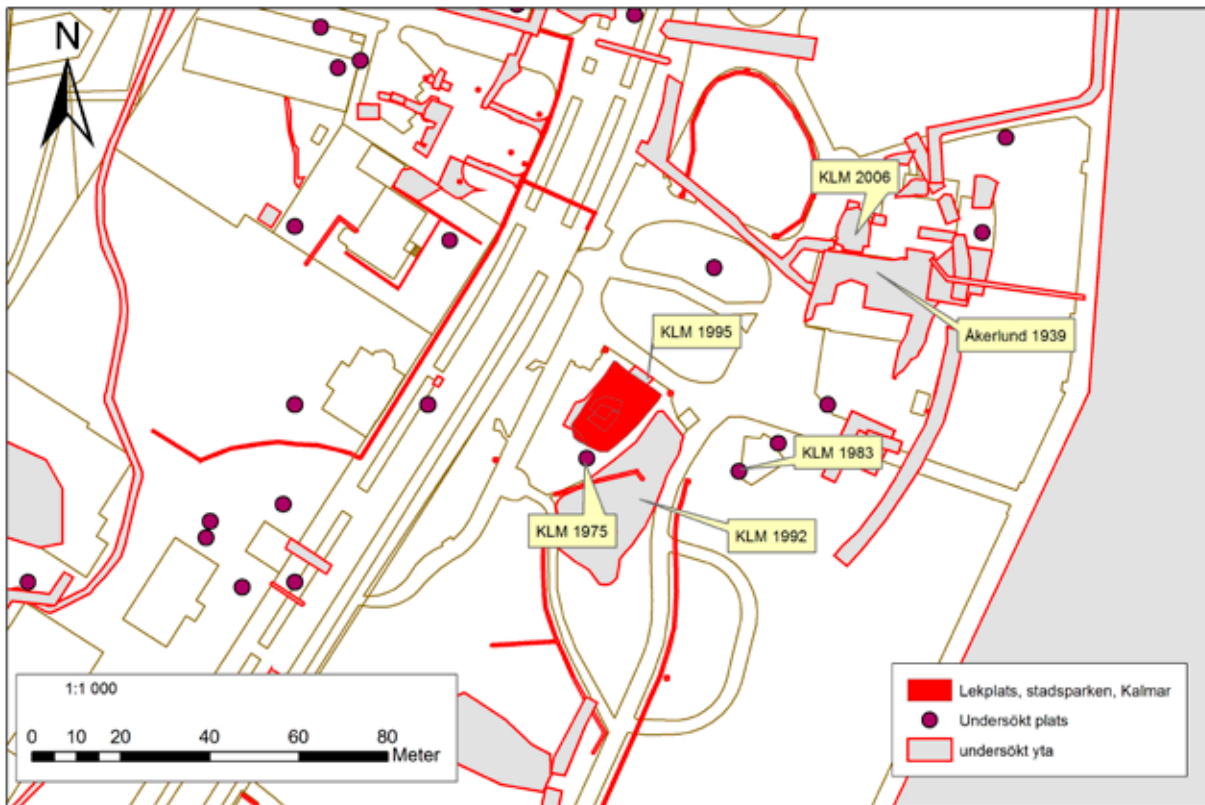

Fig 1. Undersökningar gjorda i närområdet till exploateringsytan. De i text omnämnda undersökningarna är markerade.

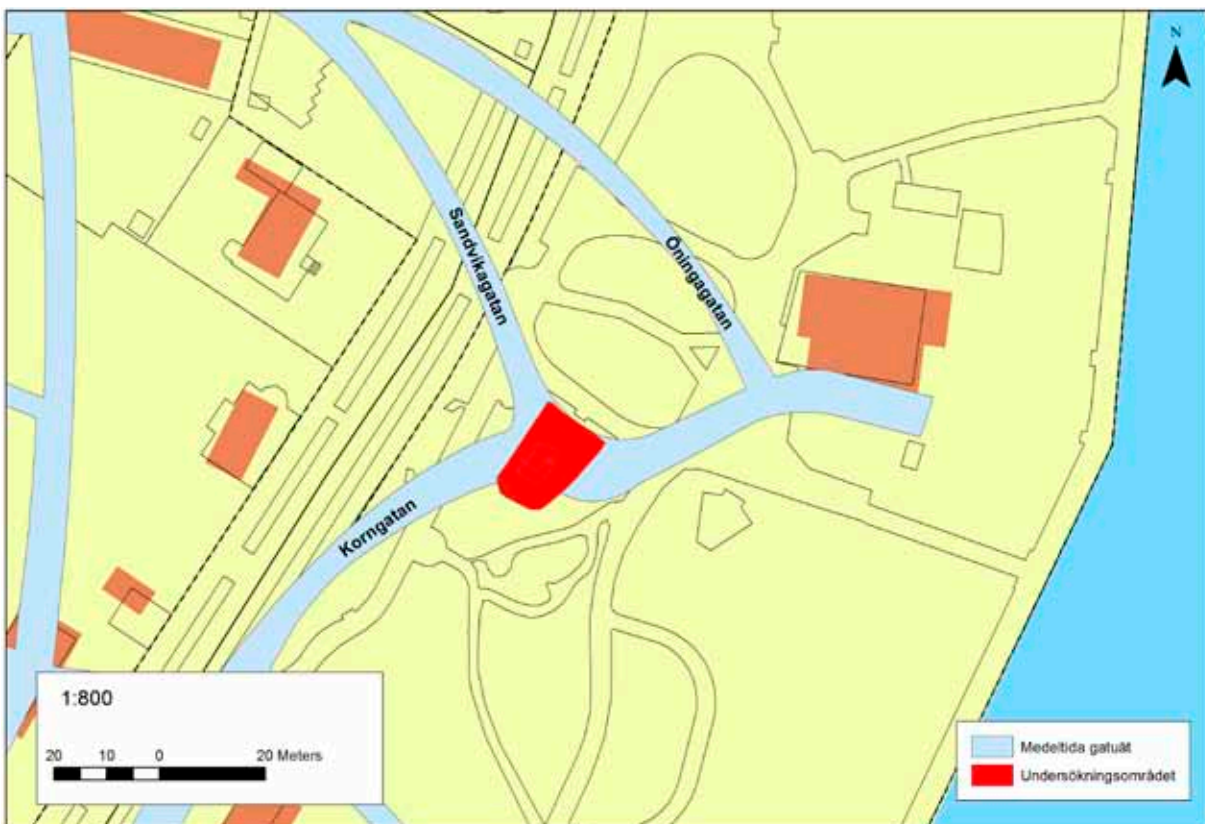

Fig. 2. Rekonstruktionsförslag på hur det medeltida vägnätet i gamla stan sett ut i området kring stadsparken. Rekonstruktionen baserad på Selling 1984.

kulturlager. De olika stenpackningarna låg på nivåerna 1,8-1,85 respektive 2,1-2,2 m.ö.h. (Nilsson & Palm, 2008:2).

1992 utfördes en undersökning av ett område ca 2,5m öster om lekplatsen. En japansk trädgård skulle anläggas på platsen varvid man framförallt skulle påföra jord men mindre schaktning utfördes också. Inga äldre lämningar påträffades.

År 1995 utförde Kalmar läns museum en förundersökning med anledning av schaktning för handikappsanpassning av lekplatsen i Kalmar Stadspark. Syftet var att kontrollera i vilken utsträckning kulturlager från medeltid, 1500- och 1600-talen skulle beröras.

Schaktdjupet på den ca 120 m² stora ytan var 0,15 - 0,4 m. Till största del berördes endast den sand som redan fanns på lekplatsen, ställvis avlägsnades omrörda kulturlager och i områdets södra del avtäcktes ett fragment av en kullerstensläggning ca 0,5 x 0,5 m stor,

0,3 m under nuvarande markyta. I områdets norra del påträffades ett sandlager med sten och tegel 0,1 m under nuvarande markyta. Det var stort av ett träd som vuxit strax intill. Det är möjligt att sandlagret utgjort bärlager till ännu en stenläggning. Inga fynd som kan datera anläggningarna påträffades, varför åldern endast kan bedömas ungefärligt till senmedeltid - 1600-tal. Den kullerstensbelagda ytan ligger, enligt Dagmar Sellings rekonstruktion av den medeltida stadsplanen (fig 2), där Korngatan, Sandvikagatan och den gata som ledde upp till Stadsbroporten möttes framför det s.k. tyghuset i en torgliknande utvidgning (Blohmé 1995).

Det finns flera tekonstruktionsförslag på hur den medeltida stadsplanen kan ha sett ut och oavsett vilken man väljer har samtliga en vägsträckning i detta område.

Genomförande

Undersökningen utfördes som en förundersökning genom schaktningsövervakning. Efter att läns museet blivit kontaktat i frågan begav sig arkeolog Ulrika Söderström till platsen för att besiktiga området. Vid detta tillfälle pågick schaktning men var ej färdig. Kommunen hade tillstånd att schakta ned till 0,4 meter och skulle ringa när detta utförts, vilket skedde efterföljande dag då arkeolog Nicholas Nilsson kom till platsen. Under matjorden framkom de sandlager som påförts när den föregående lekplatsen anlades samt bevarat kulturlager. Gränsen mellan det sandiga området och kulturlagret syntes tydligt och det bevarade lagret låg i den södra delen av området (fig 3). I denna del hade en ca 0,5x0,5 meter stor yta med en kullerstensläggning framkommit vid schaktningen. Kullerstensläggningen låg strax under kulturlagret.

Eftersom det finns föreslag på att det i detta område ska ha funnits en äldre vägsträckning kunde man i detta fall ana att det var denna som påträffats. Då vägens sträckning ska ha gått rakt över den planerade exploateringsytan fanns farhågor om att vägen skulle behöva grävas sönder för att få ned de fundament som krävdes för lekställningen. Fundamentens placering markerades i ytan, de största fundamenten behövde ett djup på 0,9 meter. Där kullerstensläggningen låg behövde inte grävas djupare. En annan lösning än djupgrävning gick att göra här, eftersom detta område låg i ytterkanten av lekställningen. Där lekställningens centrala del låg behövde dock djupschaktning göras då inga

andra lösningar fanns att tillgå. Vid denna djupschaktning (schaktområde 1, fig 4) övervakades arbetet av närvarande arkeolog vilken även dokumenterade arbetet innan kommunens personal började anläggandet av fundamenten. Inom en yta på ca 7,5x6m schaktades två L-formade schakt vilka tillsammans bildar en rektangulär yta. Denna yta ingick i den tidigare undersökta ytan (1995) men schaktades då inte till botten. De djupaste delarna i det nu upptagna schaktet var ca 0,9 m.

Medan detta arbete pågick fortsatte det arkeologiska arbetet i den södra delen vid kullerstenspackningen. För att säkerställa vilken typ av stenläggning det rörde sig om kontaktades länsstyrelsen för att kunna utöka ytan med stenpackningen. Med länsstyrelsens godkännande grävdes ett ca 0,5x5m långt schakt (schaktområde 2) i anslutning till stenpackningen. Schaktet grävdes i NV-SÖ riktning, en mindre utvidgning i NÖ-SV riktning gjordes också för att se stenpackningens utbredning åt detta håll.

I den norra delen av undersökningsytan närvarade arkeolog Ulrika Söderström vid ett senare tillfälle vid schaktning för en gungställning. Inget av antikvariskt intresse framkom dock vid detta tillfälle. I detta område påträffades 1995 ett sandlager med sten och tegel 0,1 m under nuvarande markyta. Det var stört av ett träd som vuxit strax intill. Det är möjligt att sandlagret utgjort bärlager till ännu en stenläggning på "torget" (Blohmé 1995).

3. Gränsen mellan det bevarade kulturlagret och den sedan tidigare påverkade ytan syntes tydligt. I bildens framkant syns även ytan med kullerstensläggning. Foto mot nordöst. Foto: N. Nilsson, KLM.

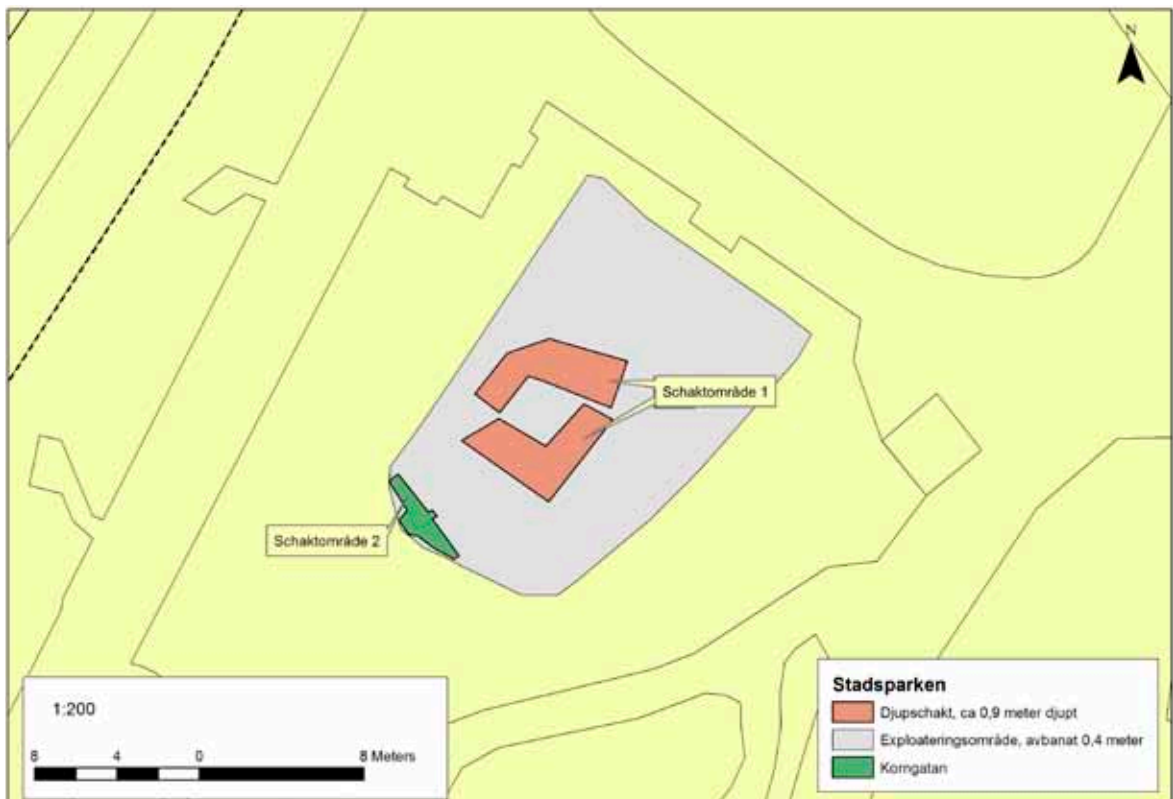

Fig 4. Undersökningsområdet och de olika schaktade ytorna.

Fig 5. De två L-formade schakten inom schaktområde I. Foto från norr. Foto: N. Nilsson, KLM.

Resultat

I det följande kommer resultaten att presenteras med början av det område som var aktuellt för djupare schaktning följt av utvidgningen kring stenpackningen.

Schaktområde I

I det första, norra, L-formade schaktet (fig 5) kunde två olika lager dokumenteras där det övre bestod av ett ca 0,25 m tjockt modernt utjämningslager vilket härrör från arbetena vid lekplatsen 1995 (fig 6). Under detta kom ett ca 0,25 m tjockt svartbrunt raseringslager med inslag av tegelkross, bruk, jord samt fynd av ben och enstaka keramikfragment. Keramiken var mycket fragmenterad men utgjordes till största delen av yngre rödgods. I lagret kom bitvis större sten, 0,8-0,4m stora, vilka synes ligga löst i massorna. Inom lagret finns också partier med löst murbruk vilket inte var sammanfogat med något. I botten vidtog ett grusigt moränlager med större sten 0,25-0,2m stora. Stenarna formade en ojämn stenpackning vilken dock inte verkade vara lagd. Djupare schaktning företogs inte eftersom exploateringen inte krävde det.

Det andra L-formade schaktet låg söder om det första. En mindre kalkstensläggning framkom på ca 0,25m djup (fig 7). Den bestod av två flisor där den största var 0,4-0,28m stor. Stenläggningen var trasig och kan eventuellt

fortsätta åt väster, någon ytterligare schaktning åt detta håll gjordes dock inte eftersom det låg utanför fundamentområdet.

Mot botten av det underliggande lagret kom en stenrad vilken låg i närmast nord-sydlig riktning, stenarna var ca 0,4-0,3m stora (fig 8). I den östra delen av detta schakt kom stora stenar, 1,0-0,8 m stora, liggandes i nord-sydlig riktning tvärs över schaktet (fig 9). De låg inte i bruk och uppvisar inga spår av tillhuggning el dyl. någon fortsättning eller ytterligare utbredning kunde ej iaktas. I massorna på ca 0,2m djup, fanns sten, spridda 0,15-0,1m stora fläckar av sot. Lagrets fyllning bestod av jord, grus, tegelkross, samt enstaka tegelbitar. I fyllningen påträffades obrända djurben, flinta och keramik av yngre svartgods.

Lagerföljden i detta schakt bestod av ett översta ca 0,4m tjockt, gråbrunt jordlager med inslag av ca 0,2m stora stenar. Stratigrafiskt under detta låg ett ca 0,2m tjockt, något ”mjöligt” brukslager vilket utgör ett raseringslager. Botten bestod av ett gråbrunt lager med fynd av djurben och keramik. De större stenarna ligger på ungefär samma nivå som den i det norra schaktet omtalade ojämna stenpackningen. Raseringsmassor ligger på omse sidor om de större stenarna. Stenarna var tvungna att avlägsnas för att fundamenten skulle kunna grävas ned. Under stenarna kom orangebeige sterilt morängrus.

Fig 6. Profil mot sydväst visandes det övre sandlagret, det mellersta raseringslagret samt det undre lagret med sten liggandes i steril sandig morän. Foto: N. Nilsson, KLM.

Fig 7. De påträffade kalkstensflisorna i det södra djupschaktet. Foto: N. Nilsson, KLM.

Fig 8. Stenraden i det södra djupschaktet. Foto: N. Nilsson, KLM.

Fig 9. De större stenar som kom diagonalt i botten av det södra djupschaktet. Foto från öster. Foto: N. Nilsson, KLM.

Fig 10. Det handgrävda schaktet med den påträffade kullerstensläggningen. Till vänster i bild ses regndalen som markerar vägens mittdel och de större stenarna till höger utgör vägens ena kant. I den nedre högra delen av bilden kan den del av stembroläggningen som plundrats ses. Foto från väster. Foto: N. Nilsson, KLM.

Schaktområde 2

Schaktet lades ut över den synliga delen av stenpackningen med den längsta delen i nordvästlig-sydöstlig riktning (fig 10). Ett mindre tvärschakt grävdes vinkelrätt mot detta. I armen åt nordöst återfanns under ett tunt lager av jord, ett raseringslager av tegelbitar, bruksbitar, sten, ben samt enstaka små korroderade järnbitar. Denna yta var mycket hårt packad då den utgjorde en del av transportvägen för arbetet på lekplatsen.

I den sydvästra armen var packningen trasig, troligtvis vid tidigare ledningsarbeten då en kabel var nedgrävd i denna del av området. Det övre lagret sten var bortplockat men ett tunt lager av sättsand kunde fortfarande ses.

Den nordväst-sydvästliga armen täcktes av

ett tunt lager av raseringsmassor, ca 0,1 m tjockt. Stenpackningen fortsatte under massorna och även vidare åt norr. I denna del fanns sten som skiljde sig från den övriga stenen i packningen vilken bestod av kullersten (fig 11). Dessa stenar var större och låg i stöd mot varandra och bildade på så sätt en skarv som är lägre än den intilliggande kullerstenspackningen. Kullerstenen fortsatte sedan åt nordöst, under matjorden. Raseringslagret var tydligt både till form och färg och utgjordes av ett beigebrunt, kompakt lager. I den sydvästliga delen kom större stenar, av vilka åtminstone en kan utgöra rester av en eventuell vägkant, och övrig sten kan vara rester av raserad bebyggelse.

Fig II. Närbild på de stenar som bildat regndalen i vägens mellersta del. Foto: N. Nilsson, KLM.

Stenpackningen

Stenpackningen utgjordes av ca 0,1m stora utvalda kullerstenar vilka var tätt lagda. I den sydöstra delen kom större stenar vilka var ca 0,3-0,2m stora. Även i den nordöstliga delen kom större sten, ca 0,2m stora. Från den sydöstliga delen till den nordvästliga delen hade kullerstensläggningen en något välvd form med det lägre partiet i ändarna. Den större stenen i den sydöstra delen utgjorde sannolikt en del av en tidigare vägkant men några av stenarna var troligen också rester av intilliggande bebyggelse. Den sten som kom i den nordöstliga delen var rester av en regndal vilken avdelat en gata i två körfält.

I detta fall kom hela det ena körfältet fram i schaktet men var något diagonalt framtaget i

förhållande till vägens riktning. Med utgångspunkt i de stenar som formade regndalen kan vägens riktning anas och det verkar som om den var svagt svängd åt sydöst. Det framtagna körfältet mätte ca 3,5 m i bredd.

Vid den undersökning som utfördes 1975 strax söder om nuvarande område, påträffades en skärvstenspackning på nivån 2,45 m.ö.h. Denna var täckt av kulturlager som överlagrades av en stenläggning i sand på nivån 2,85 m.ö.h. Den övre stenpackningen skulle kunna utgöra en del av förlängningen av Korngatan (Arnell & Jönsson, 1975:46). I Harald Åkerlunds rekonstruktion av vägnätet innefattas detta område av Korngatan.

Fig 12. Den påträffade yngre svartgods keramiken.
Foto: N. Nilsson, KLM.

Fynd

En mindre mängd fynd påträffades och insamlades både från botten inom schaktområde 1 och från toppen av schaktområde 2. Dessa bestod av ben, flinta, spik och keramik.

Ben

Benfragment påträffades både inom botten-skiktet vid schaktområde 1 och i raseringslagret vid schaktområde 2. Benen utgörs utslutande av djurben och framförallt benen från det andra området uppvisar spår av såg och hugg vilket pekar på att det rör sig om slaktavfall. Från område 1 är detta inte lika tydligt även om det med säkerhet ändå rör sig om matavfall. Benen har inte sparats.

Flinta

En större bit av kristianstadflinta påträffades, men uppvisar inte några tecken på att vara avsiktligt slagen. Flintan har ej sparats.

Spik

Två spikar påträffades varav den ena var fragmenterad. Bägge påträffades vid schaktområde 2 och kan knytas till raseringsmassorna som låg stratigrafisk över kullerstensläggningen. Spikarna var handsmidda och kan i och med raseringsmassorna knytas till stadens flytt vid 1600-talets mitt. Spikarna i sig kan dock vara äldre då de troligtvis använts till någon byggnad el. dyl. i närheten vilken kan ha varit äldre än 1600-tal. Spikarna har ej sparats.

Keramik

De tre keramikbitar som tillvaratogs var alla av typen yngre svartgods (fig 12). Dessa tillvaratogs från bottenskiktet i det södra schaktet inom schaktområde 1. Denna keramiktyp är både tummad och drejad och de specifika bitarna är definitivt äldre än 1600-tal och troligtvis även äldre än 1400-tal (Stilborg, muntligen 111018). Keramiken anknyter till ett pågående forskningsprojekt ”Yngre svartgods den moderna keramikens intåg i Sverige” som leds av Ole Stilborg och Anders Lindahl. Projektet tittar på keramiken från flera städer, förutom Kalmar studeras Jönköping, Söderköping, Skänninge, Skara, Lödöse, Halmstad, Lund och Helsingör samt Gråborg på Öland. Keramiktypen signalerar grundläggande förändringar som är nära förknippade med städernas och handelns utveckling (Lindahl & Stilborg 2011). Keramiken har inte tillvaratagits då de inte säkert kan knytas till orörda lager.

Tolkning och åtgärdsförslag

Redan 1995 när den förra lekplatsen etablerades kunde det konstateras att området var omrört. Den schaktning som då utfördes decimerade ytterligare de lämningar som fanns kvar på platsen men det visade sig att schakten ej grävdes så djupt att alla lämningar förstördes.

Inom schaktområde 1 fanns lämningar som utifrån det påträffade fyndmaterialet kan dateras till medeltid. Det går inte att med säkerhet säga om de är avsatta över tid eller deponerade under senare tid, t.ex. vid de arbeten som föregick skapandet av parkområdet i slutet av 1800-talet eftersom det inte finns några låsta lagersekvenser att utgå ifrån. Den stenbroläggning som ligger strax söder om schaktområde 1 syns inte i någon profil i anslutning till schakten. Fragmentariska spår av stenläggning samt olika raseringslager indikerar att flera tidssekvenser funnits på platsen. Enligt de rekonstruktionsförslag som finns över det medeltida gatunätet i Kalmar ska Korngatan ha legat på denna plats vilket nu stenbroläggningen verifierat. Vägen skall i stort sett ha gått över hela det nu undersökta området och också ha bildat en vägkorsning där Korngatan och Sadnvikagatan möttes. Spår av vägen syntes endast i den södra delen av exploateringsområdet, större delen av vägen har således vid ett tidigare skede förstörts och tagits bort. Vid en undersökning 1975 strax söder om den nu undersökta ytan framkom spår av en stenläggning vilken skulle kunna utgöra en del av Korngatan men även spåren av en stenläggning till en tomt bredvid vägen. De daterbara fynden av keramik från

medeltid som påträffades i bottenlager inom schaktområde 1 skulle, om de låg in situ, visa på utfyllnadslager som ligger stratigrafiskt under gatubeläggningen. Inom området kunde inga spår av flera olika gatunivåer dokumenteras. För att utreda hur det förhåller sig med gatans stratigrafiska historia och framväxt behövs en riktad undersökning av området direkt intill den påträffade stenbroläggningen.

Inom schaktområde 2 påträffades en kullerstensläggning som är resterna efter stenbroläggningen till den gata som, genom äldre kart- och arkivmaterial samt rekonstruktionsförsök av det medeltida gatunätet, kan konstateras vara Korngatan. I det upptagna schaktet kunde gatans ena körfält dokumenteras. Körfältet har varit uppbyggt av mindre kullersten som mot vägrenen haft större sten som kantsten. I gatans mitt har en regndal funnits vilken varit uppbyggd av delvis tuktad sten vilka vänts med godsidan mot varandra. Både vägrenen och regndalen har legat lägre än själva körfältet vilket varit svagt välvt. Detta har gjort att regnvatten transporterats bort längs vägens sidor och mittfåra. Det ena körfältet mäter ca 3,5-4m i bredd vilket bör innebära att hela vägen har haft en bredd på ca 7-8m. Vägens krökning åt sydöst förstärker och verifierar de rekonstruktionstolkningar som gjorts av det medeltida vägnätet. Vägen gör en krökning i detta område för att härifrån leda ned till hamnen och sjöbroporten vilken legat strax söder om restaurang Byttan.

Gatunätets utbredning förtjänar särskild

Fig. 13. Norreportsgatans vägren samt Korngatans vägmitt ger in bild av hur vägar i den gamla staden varit uppbyggda. Foto: H. Menander, Uv-Öst, N. Nilsson, KLM.

uppmärksamhet när det gäller Kalmar gamla stad, eftersom ingen del av det äldre gatunätet har bevarats till våra dagar. Utgångspunkten för de förslag som lagts kring det äldre gatunätet baserar sig på en karta från 1610. Denna karta visar sannolikt även det medeltida gatunätet och det finns skäl att tro att vägarnas placering inte förändrats i stort över tid (Medeltidsstaden 61: 51).

På senare tid har ett par undersökningar i staden berört äldre vägsträckningar t ex på fastigheten Valnötsträdet 8 där det kunde dokumenteras spår av gatubeläggning i flera schakt. Här kunde påvisas inte mindre än 5 olika stratigrafiska nivåer av gatubeläggningar. Det kunde också konstateras att den medeltida Norreportsgatan måste ha haft en annan sträckning än vad som tidigare antagits (Larsson & Menander, 2011: 14ff). Vid de undersökningar som utfördes i samma område i maj 2012 kunde dock Norreportsgatans läge fastställas. Vid detta tillfälle kunde en del av ga-

tan dokumenteras, ungefär halva gatan var bevarad från väggren och en bit ut i vägens mitt. Själva vägmitt var ej bevarad antagits (Larsson & Menander, 2012 In print). Utifrån Korngatan och dess bevarade vägmitt och Norreportsgatan och dess bevarade vägren får vi en sammanlagd bild av hur vägarna varit uppbyggda (fig 13).

Vid en jämförelse mellan de olika undersökningar som utförts i närområdet och deras höjdangivelser för lämningar som kan dateras till 1600-tal erhålls följande bild (fig 14).

Från den nu utförda undersökningen till den stenläggning som ligger längst åt öster, under nuvarande konstmuseet, är det ca 85 meter. Höjdvariationen inom samma distans är 3,3 m.ö.h. – 0,6 m.ö.h. d.v.s. en skillnad på 2,7 meter. Detta visar att höjdskillnaderna i äldre tid varit mycket större än vad vi idag kan se. Senare tiders aktiviteter har i stor utsträckning utjämnat de höjdskillnader som en gång fanns. Den nu avslutade undersökningen vid kv Val-

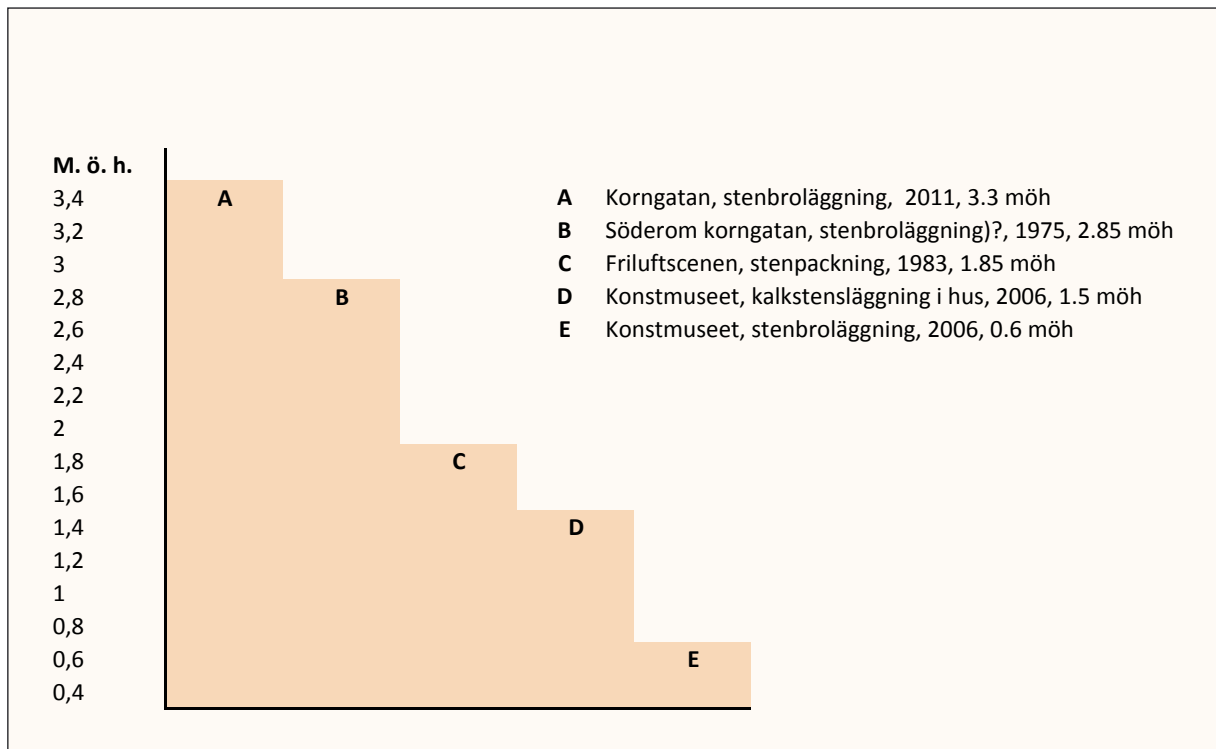

Fig 14. Schematisk bild av de i texten omnämnda undersökningarna i stadsparken samt deras höjd över havet. Utifrån höjderna kan en förståelse för den ursprungliga topografin erhållas.

nötstrådet (maj 2012) visar också på större höjdskillnader. De påträffade lämningarna efter 1600-talsstaden återfanns på ca 5 m.ö.h. Dessa ligger ca 150 meter väster om Korngatan och skillnaden i höjd blir här ca 1,7 meter.

Tittar man på staden i ett större perspektiv innebär detta att uppfattningen av staden under 1600-talet bör ha varit en helt annan än idag. Den monumentala kyrkan som låg på en av de högre delarna i staden måste således ha upplevts än mer monumental i förhållande till den omkringliggande, lägre liggande, bebyggelsen.

Åtgärdsförslag

Området ingår i ett projekt inom Kalmar kommun som syftar till att lyfta fram de historiska värdena i området. Som ett led i detta har det diskuterats att eventuellt bygga en tittbox över en del av den påträffade stenbroläggningen. Om en sådan kommer till stånd kommer det att behövas utökad undersökning av begränsad omfattning.

Referenser

Arnell., K-H, Jönsson., k. 1975. Arkeologiska undersökningar i Gamla staden i Kalmar. KALMAR LÄN 1975. Årsbok för kulturhistoria och hembygdsvård. Årgång 60. Kalmar läns museum.

Larsson. S, Menander, H., 2011. Valnötsträdet 8, Kalmar gamla stad. Arkeologisk förundersökning 2011. Uv rapport 2011:82. Riksantikvarieämbetet.

Ring, C & Nilsson. N, 2008. Ur dy, lera och sand. Hamn och bebyggelse från det medeltida Kalmar. Arkeologi i Kalmar stadspark. Kalmar läns museum.

Medeltidsstaden 61, KALMAR. Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer. Rapport. 1984.

Otryckta källor

Lindahl. A. & Stilborg. O., 2011. Forskningsprogram för ”*Yngre svartgods den moderna keramikens intåg i Sverige*”.

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr: 431-5006-11P, 431-1431-11

Kalmar läns museums dnr: 33-150-2011

Projektnummer KLM: A2011037

Uppdragsgivare: Kalmar kommun, Helen Nordin, Box 611, 391 26
KALMAR

Landskap: Småland

Kommun: Kalmar

Socken: Kalmar

Fastighet: Valnöten 1, stadsparken

Fornlämningsnr: RAÄ 94

Ekonomisk karta: 4G6g SO (RT90)

X koordinat: 6582105,

Y koordinat: 141102

M ö h: 3,3 möh

Fältarbetstid: 2011-09-14 – 11-10-03

Antal arbetsdagar: 5 dagar

Maskintid: 14,5 timmar

Personal: Nicholas Nilsson, Ulrika Söderström

Foto, Du nr: Du 210:1-25

Fynd nr: Inga fynd sparade

Dokumentation: All dokumentation förvaras på KLM.

Inmätning: Koordinater och höjdangivelser i rikets koordinatsystem
SWE REF 99 16:30 och RH70.

Adress

Box 104, S-391 21 Kalmar

Telefon

0480-45 13 00

Fax

0480-45 13 65

E-post

info@kalmarlansmuseum.se